

Стан проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму

Нормативно-правове забезпечення

Проведення національної оцінки ризиків (НОР) передбачено Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» та спільною постановою Кабінету Міністрів України та Національного банку України «Про затвердження Порядку проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму і оприлюднення її результатів» від 16.09.2015 № 717.

Разом з тим, проведення NOR визначено Планом заходів на 2016 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України та Національного банку України від 11.02.2016 № 103.

Навчальна та методологічна робота

З метою підготовки до проведення NOR в Україні Держфінмоніторингом організовано та взято участь в ряді міжнародних семінарів, нарад, зустрічей.

Так, у 2014 році Держфінмоніторингом разом з Координатором проектів ОБСЄ (Організація з питань безпеки та співробітництва в Європі) в Україні було реалізовано проект технічної допомоги «Зміцнення спроможності системи фінансового моніторингу України», який передбачав зокрема, розробку методології NOR.

Заключним етапом проекту був спільний семінар ОБСЄ та Держфінмоніторингу «Впровадження національної оцінки ризиків відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, як елементу державної політики детінізації економіки України», який було проведено 25 листопада 2014 року в м. Києві.

Також, у період з 27 по 30 квітня 2015 року в м. Сіракузи, Італійська Республіка, представник Держфінмоніторингу взяв участь у навчальному семінарі організованому Міжнародним валютним фондом (МВФ) на тему: «Національна оцінка ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму».

Під час семінару було обговорено нові вимоги FATF щодо NOR та підхід, що базується на оцінці ризиків, існуючі методології щодо проведення NOR, які фокусуються на методології МВФ щодо проведення NOR, а також досвід країн у виявленні ризиків, вразливостей та заходи щодо їх усунення.

Протягом 2015 року делегація України на чолі з представником Держфінмоніторингу брала участь у трьох Пленарних засіданнях Спеціального Комітету експертів Ради Європи з питань взаємної оцінки заходів боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму (MONEYVAL) (м. Страсбург, Французька Республіка).

Під час зазначених засідань зокрема, відбулось заслуховування представлення роботи, що здійснюється під юрисдикцією MONEYVAL у сфері оцінки національних ризиків.

5 - 6 листопада 2015 року, у м. Львові відбувся спільний міжнародний науково-практичний семінар ОБСЄ та Держфінмоніторингу на тему: «Національна оцінка ризиків: місце та роль приватного сектору».

8 - 9 грудня 2015 року, у м. Києві відбувся спільний міжнародний науково-практичний семінар ОБСЄ та Держфінмоніторингу на тему: «Національна оцінка ризиків: місце та роль державних органів».

25 - 26 лютого 2016 року, в м. Києві відбувся спільний міжнародний науково-практичний семінар ОБСЄ та Держфінмоніторингу за підтримки Німецького товариства з міжнародного співробітництва «GIZ» GmbH на тему «Актуальні питання ПВК/ФТ: виклики сьогодення», де представник Держфінмоніторингу виступив з доповіддю на тему: «Національна оцінка ризиків в Україні».

3-4 березня 2016 року в м. Львові відбувся спільний міжнародно-практичний семінар Німецького співробітництва (GIZ) GmbH та Держфінмоніторингу на тему: «Новачі підзаконних нормативних актів у сфері фінансового моніторингу», де зокрема обговорювалися питання проведення NOR в Україні.

Робоча група із проведення національної оцінки ризиків

З метою проведення NOR при Держфінмоніторингу створена та функціонує Робоча група із проведення національної оцінки ризиків легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму (далі – Робоча група).

Протягом 2015-2016 років відбулось 5 засідань Робочої групи на яких вирішено ряд питань, необхідних для проведення NOR в Україні, а саме:

- схвалено проект положення про Робочу групу;
- визначено та опрацьовано часові рамки для кожного етапу NOR;
- затверджено орієнтований графік проведення NOR в Україні;
- розглянуто проекти запитальників для учасників системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму;
- розроблено галузеві запитальники для учасників системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму;

- прийнято рішення щодо направлення галузевих запитальників учасникам проведення НОР з метою їх перенаправлення відповідним державним органам та суб'єктам державного фінансового моніторингу для заповнення;
- встановлено період збору статистичних даних – 2013-2014 роки з подальшим отриманням даних за 2015 рік (на початку 2016 року);
- вирішено розпочати процес узагальнення та аналізу запитальників після остаточного їх надходження до Держфінмоніторингу, який згідно орієнтовним графіком проведення НОР в Україні триватиме три місяці;
- вирішено за наслідками проведення НОР провести оглядовий семінар для учасників системи фінансового моніторингу.

Вказані галузеві запитальники структурно складаються із різнопланових блоків, що охоплюють вивчення необхідних питань у сфері боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму.

Структура галузевого запитальника

ЗАГАЛЬНИЙ БЛОК

- Політико-інституційна складова
- Соціально-психологічна складова
- Економічна складова
- Правова складова
- Кримінологічна складова

ПІДРОЗДІЛ ФІНАНСОВОЇ РОЗВІДКИ

ДЕРЖАВНО-РЕГУЛЯТОРНИЙ БЛОК

- Банківсько-наглядова складова
- Складова регулювання небанківських фінансових установ
- Складова регулювання професійних учасників фондового ринку
- Складова регулювання представників нефінансових професій

ПРИВАТНИЙ БЛОК

- Банківський сектор
- Небанківський фінансовий сектор
- Сектор професійних учасників фондового ринку
- Сектор представників нефінансових професій

ПРАВООХОРОННО-СУДОВИЙ БЛОК

- Правоохоронна складова
- Розвідувальна складова
- Судова складова
- Митна складова

Практичні заходи із проведення національної оцінки ризиків

Держфінмоніторингом у листопаді 2015 року направлено зазначені запитальники учасникам НОР, серед яких: суб'єкти державного фінансового моніторингу (Міністерство фінансів України, Національний банк України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство інфраструктури України, Міністерство юстиції України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України), правоохоронні органи (Служба безпеки України, Генеральна прокуратура України, Міністерство внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Державна фіскальна служба України), розвідувальні органи (Головне управління розвідки Міністерства оборони України, Служба зовнішньої розвідки України, Адміністрація державної прикордонної служби України), інші державні органи (Державна служба статистики України, Міністерство закордонних справ України, Державна регуляторна служба України, Міністерство соціальної політики України, Державна судова адміністрація України, Верховний Суд України) та громадські організації (Федерація професійних спілок України, Всеукраїнська громадська організація «Соціологічна асоціація України»).

Крім того, запитальники були направлені і до суб'єктів первинного фінансового моніторингу, для отримання інформації в межах їх компетенції.

Держфінмоніторингом проаналізовано, узагальнено та уніфіковано отриману від респондентів інформацію та підготовлено проект Звіту про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму (далі – Звіт).

7 жовтня 2016 року проект Звіту схвалено на першому засіданні Ради з питань запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

15 грудня 2016 року в Держфінмоніторингу офіційно представлено та оприлюднено Звіт на офіційних веб-сайтах Держфінмоніторингу та Міністерства фінансів України.

З метою визначення заходів законодавчого, організаційного та інституційного характеру, спрямованих на забезпечення стабільного та ефективного функціонування національної системи запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення з урахуванням проведеної у 2016 році НОР Держфінмоніторингом спільно з 27 державними органами розроблено план заходів на 2017 – 2019 роки, спрямованих на запобігання виникненню та/або зменшення негативних наслідків ризиків системи запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, який затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 № 601-р.

План заходів включає 88 заходів законодавчого, організаційного та інституційного характеру, спрямованих на забезпечення стабільного та ефективного функціонування національної системи фінансового моніторингу та запобігання виникнення та/або зменшення негативних наслідків ризиків.

Наразі, державними органами проводиться активна робота з метою реалізації Плану заходів, аналіз якої буде проведено при проведенні наступної НОР.